

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Факультет спеціальної та інклюзивної освіти Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
кафедра спеціальної та інклюзивної освіти
Університет Святих Кирила та Мефодія в Трнаві (Словацька Республіка)
Інститут педагогіки Вроцлавського університету (Республіка Польща)
Люблинський Католицький університет Івана Павла II (Республіка Польща)
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)
Казахський національний педагогічний університет імені Абая (Казахстан)
Державний університет Бріджуотера, кафедра спеціальної освіти
(Бріджуотер, Массачусетс, Сполучені штати Америки)
Громадська організація «Сумська обласна організація громадської
організації «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики»

**«КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ:
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ У НАЦІОНАЛЬНОМУ
ТА СВІТОВОМУ ВИМІРІ»**

Матеріали

VIII Міжнародної науково-практичної конференції

23 листопада 2022 року

Суми – 2022

*Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 6 від 22 грудня 2022 року)*

Редакційна колегія:

Боряк О. В. – доктор педагогічних наук, професор;
Бондаренко Ю. А. – доктор педагогічних наук, професор;
Дегтяренко Т. М. – доктор педагогічних наук, професор;
Бойченко М. А. – доктор педагогічних наук, професор;
Колишкін О. В. – кандидат педагогічних наук, доцент;
Кондратюк С. М. – кандидат педагогічних наук, професор;
Михальська С. А. – доктор психологічних наук, доцент;
Косенко Ю. М. – кандидат педагогічних наук, доцент;
Чобанян А. В. – кандидат психологічних наук, ст. викладач;

К 66 **Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі** : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (23 листопада 2022 року, м. Суми). – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. – 370 с.

Збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції присвячений актуальним питанням у напрямках розв'язання широкого кола соціальних, науково-методологічних, психолого-педагогічних і медичних проблем щодо забезпечення життєдіяльності людей з особливими освітніми потребами та вивчення цього досвіду у вітчизняній і закордонній практиках.

Видання містить матеріали наукових доповідей викладачів закладів вищої освіти, науковців науково-дослідних установ, докторантів, аспірантів, магістрантів, практичних працівників сфери охорони здоров'я, освіти, соціального захисту населення, батьків, представників органів державного і місцевого самоврядування, недержавних громадських організацій, підприємств та інших установ.

Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність інформації, опублікованої у збірнику. При користуванні матеріалами посилання на збірник праць та авторів є обов'язковим.

УДК 376Ю1-056.26:37.013.77(477+100)(063)

©Колектив авторів, 2022
©Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБАМ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОНОМ

Боряк О. В. <i>STEM-технології в позаурочній діяльності: досвід країн Європи та США</i>	10
Дергач М. А. <i>Бар'єри в комунікації дітей з розладами аутистичного спектра</i>	16
Зайчикова А. В. <i>Методики дослідження мелодико-інтонаційної сторони мовлення у дошкільників з алалією в Україні та закордоном</i>	19
Золотарьова Т. В. <i>Опосередковане внутрішнє реабілітаційне управління корекцією негативних складових людини як системи «біо-соціо-дух»</i>	23
Литовченко В. П. <i>Підготовка лікарів-стоматологів до професійної комунікації з пацієнтами з порушеннями слуху : зарубіжний досвід</i>	26
Таранченко О. М. <i>Освітні технології як інструментарій соціокультурних трансформацій</i>	30

РОЗДІЛ 2

ОСВІТА ДІТЕЙ ТА ДОРΟΣЛИХ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН

Гордєєва А. А. <i>Методичні засади використання інформаційно-комунікативних технологій під час формування англомовних компетенцій молодших школярів з порушеннями зору в умовах дистанційного навчання</i>	35
Жук В. В. <i>Особливості корекційно-розвивального впливу на слухомовленнєвий розвиток дітей з кохлеарними імплантами</i>	38
Ковальова О. В., Варіна Г. Б. <i>Psychological characteristics of the integration of children with special needs into mainstream educational establishments</i>	42
Колишкін О. В. <i>Напрями реалізації адаптивного фізичного виховання в галузі спеціальної освіти</i>	47
Курєнкова А. В. <i>Скрайбінг-технології в корекційно-розвивальній діяльності з дітьми дошкільного віку з ТПМ</i>	51

Кучерук Н. М. Теоретичні основи формування громадянської свідомості в учнів із порушеннями інтелекту легкого ступеня у вітчизняній науковій літературі.....	54
Левченко Н. О., Гончарова Н. М. Організація дистанційного навчання дітей, які мають інтелектуальні порушення на уроках інформатики.....	58
Пахомова Н. Г., Сидоренко О. О. Використання інноваційних технологій в логопедичній роботі з дітьми з порушеннями мовлення.....	63
Прядко Л. О. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах Нової української школи.....	67
Сіденко Ю. О. Організація дистанційного навчання дітей з розладами аутистичного спектру в умовах воєнного стану.....	71
Соколова Г. Б., Кучіна К. О. Онлайн заняття як форма організації логопедичної роботи з дітьми з порушеннями писемного мовлення в умовах воєнного стану.....	74
Старинська О. В. Зв'язок соціального інтелекту та ІК-компетентності в здобувачів фахової передвищої й вищої освіти з особливими освітніми потребами впродовж дистанційного навчання під час воєнного стану.....	77
Філоненко Л. Г. Онлайн-сервіси для підтримки навчання дітей з особливими освітніми потребами.....	81
Чеботарьова О. В. Навчання, допомога та підтримка дітей з особливими потребами як важливі гуманістичні напрями освіти в умовах кризових викликів.....	86
Яковлева С. Д. Вплив соціальних чинників на формування агресивної поведінки у дітей з порушенням інтелекту.....	89

РОЗДІЛ 3
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБАМ
ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ, ЇХ БАТЬКАМ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Буйняк М. Г., Михальська С. А. Особливості співпраці фахівців інклюзивно-ресурсних центрів з батьками дітей з ООП в умовах воєнного стану.....	94
Вовченко О. А. Психологічна травмованість та стрес дітей з особливими освітніми потребами за умов війни.....	98
Грудій Н. О. Специфіка розвитку емоційного інтелекту в осіб з інтелектуальними труднощами в підлітковому віці.....	100

Диська І. О. Напрями формування моральних якостей учнів зі зниженим слухом на українських національних традиціях в сучасному освітньому просторі.....	106
Коломоєць Т. Г. Особливості формування писемного мовлення в дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру.....	110
Литовченко С. В. Нові підходи до оцінки особливих освітніх потреб (поради щодо заповнення висновку ІРЦ для дітей з порушеннями слуху).....	114
Лоза В. В. Теоретичні аспекти формування здоров'я молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.....	118
Миколаєнко О. О. Нетрадиційні прийоми корекції звуковимови у дітей дошкільного віку із порушеннями мовлення.....	122
Новик Л. А. Сенсорна інтеграція як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку з затримкою психомовленнєвого розвитку.....	126
Полінчук Л. І. Корекційний потенціал засобів педагогічної анімації для формування соціальної активності дітей з інтелектуальними порушеннями.....	132
Проскурняк О. І. Критерії оцінювання соціалізованості учнів з порушеннями інтелекту в умовах інклюзивного навчання.....	136
Руденко Н. М., Винар М. М. Експериментальне впровадження системи роботи з формування зв'язного мовлення у дітей із ЗНМ III рівня засобами технології лепбук.....	140
Шаповаленко Г. В. Особливості розвитку мислення дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.....	142

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМ
РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ, СКРИНІНГУ, РЕАБІЛІТАЦІЇ, АБІЛІТАЦІЇ,
СУПРОВОДУ, ПІДТРИМКИ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
ПАТРОНАЖУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гнидюк Ю. А. Взаємозв'язок синдрому емоційного вигорання та професійної дезадаптації фахівців галузі спеціальної освіти.....	146
Комлик М. С. Фактори розвитку емоційного вигорання фахівців галузі спеціальної освіти педагогічний феномен.....	150
Лимар І. В. Теоретичні основи формування мовлення молодших школярів із легким ступенем порушення інтелекту.....	154
Марченко Н. В. Форми організації виховної логокорекційної роботи у закладах дошкільної освіти.....	157

Наволокова О. О. <i>Скринінг мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану</i>	161
Ніколаєнко А. І., Абальмас Н. В. <i>Корекційно-розвиткова робота з дітьми з синдромом Дауна</i>	165
Скрипка Л. Г., Позднякова О. М. <i>Особливості психофізичного розвитку дітей із порушеннями інтелектуального розвитку</i>	170
Шевцова А. А. <i>Педагогічні умови розвитку батьківської компетентності сімей дітей з РДУГ</i>	174

РОЗДІЛ 5

СУЧАСНІ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ З ОСОБАМИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бєлих Н. Л. <i>Особливості використання мультимедійних засобів у навчанні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку</i>	179
Вишатицька О. М. <i>Корекційна робота під час занять фізичного виховання для зміцнення здоров'я дитини з особливими освітніми потребами</i>	182
Гузь І. Б. <i>Вплив видів художньо-продуктивної діяльності на розвиток дошкільника зі зниженим зором</i>	184
Заяць М. О. <i>Комплекс комп'ютерних дидактичних ігор для учнів з порушеннями інтелекту</i>	189
Зуб М. Л., Мартинчук О. В. <i>Особливості ігрової діяльності та засвоєння дієслівної лексики з теми «Професії» учнями 1 класу з порушеннями мовлення</i>	196
Кобильченко В. В., Омельченко І. М. <i>Психологічна допомога дітям з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану</i>	201
Ковальова Н. В. <i>Шляхи формування комунікативної компетентності учнів початкових класів з помірним ступенем інтелектуальних порушень в навчальній діяльності</i>	204
Михайленко І. О. <i>Педагогічні аспекти використання засобів українського народознавства в процесі виховної роботи в спеціальному закладі освіти</i>	208
Мога М. Д., Зюзін Ю. В. <i>Модель можливостей моторної сфери дітей-логопатів в корекції їхнього мовленнєвого розвитку</i>	213
Мозгова Н. В. <i>Українська національна традиція застосування фольклору в етномузичному вихованні старших дошкільників із порушеннями інтелекту легкого ступеня</i>	216
Редька Н. Л. <i>Особливості розвитку уваги в молодших школярів із порушеннями інтелекту</i>	220

Світайло І. Б., Іванова Н. В., Головченко Н. В. <i>Проблеми формування самостійності здобувачів освіти з інтелектуальними порушеннями у позакласній виховній діяльності на базі комунального закладу «Харківська спеціальна школа № 3» Харківської обласної ради</i>	225
Спесивцева К. В. <i>Фітбол-аеробіка як інноваційний засіб для розвитку фізичних якостей в учнів з інтелектуальними порушеннями</i>	229
Филипенко В. П. <i>Робота з художніми творами, як засіб розвитку описової лексики серед школярів з інтелектуальними порушеннями</i>	231
Філімонова Ю. А., Халєєва В. О. <i>Методи корекції з використанням ліплення в умовах спеціальної школи</i>	237
Чорна Я. В. <i>Педагогічні умови формування математичних компетентностей у школярів молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку в умовах інклюзії</i>	241
Щербина К. І. <i>Використання засобів адаптивного фізичного виховання в процесі формування культури здоров'я в учнів з інтелектуальними порушеннями</i>	246
Юрченко Ю. М. <i>Педагогічні аспекти формування правової компетентності учнів зі зниженим слухом в сучасному освітньому просторі</i>	251

РОЗДІЛ 6

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ ТА ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анцифорова О. О. <i>Технології розвитку трудових навичок у молодших школярів із затримкою психічного розвитку в умовах інклюзивного навчання</i>	256
Бабіч В. С. <i>Вплив профільного трудового навчання на вибір майбутньої професії старшокласниками з інтелектуальними порушеннями</i>	261
Білоєдова Л. І. <i>Корекційна спрямованість уроків трудового навчання для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку</i>	266
Бобер А. В. <i>Теоретичні аспекти розвитку описової лексики в молодших школярів з інтелектуальними порушеннями</i>	271
Войтенко А. А. <i>Робота асистента вчителя у період військового стану під час дистанційного навчання</i>	275

Кайда В. В. <i>Розвиток та корекція професійно-трудо­вих знань та вмінь учнів з інтелектуальними порушеннями</i>	279
Кантаржи В. К. <i>Спеціальні принципи трудової терапії у фізичній реабілітації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату</i>	282
Круподер Є. В. <i>Особливості сенсомоторного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями в процесі трудової діяльності на уроках праці</i>	286
Тельна О. А. <i>Проблема організованої евакуації студентів з інвалідністю із зони збройного конфлікту</i>	292
Тесленко Л. В. <i>Передумови формування професійних компетентностей у школярів з інтелектуальними порушеннями</i>	296
Тимчук Н. С. <i>Напрями взаємодії школи і сім'ї в процесі виховання здоров'язберезувальної поведінки в учнів з інтелектуальними порушеннями</i>	299
Толстих М. В. <i>Корекційний потенціал засобів ручної праці в процесі розвитку емоційно-вольової сфери дітей зі зниженим зором</i>	303
Федотова М. В., Литвищенко Т. І. <i>Соціально-побутове орієнтування як інструмент формування комунікативних умінь у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку</i>	307
Черниш Л. М. <i>Роль батьків у ефективному впровадженні ігрових технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами</i>	311

РОЗДІЛ 7

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В СИСТЕМІ ДОПОМОГИ ОСОБАМ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

РОЗДІЛ 8

ПРОФЕСІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ОРГАНІЗАЦІЇ ТРАЄКТОРІЇ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Близнюк М. Ю. <i>Методи та прийоми розвитку пам'яті в дітей молодшого шкільного віку з порушеннями інтелекту в умовах соціально-реабілітаційного центру</i>	315
Валько Т. І. <i>Вплив виховання у батьківській родині на формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями</i>	321
Дегтяренко Т. М. <i>Проблеми реалізації соціального партнерства у спеціальній та інклюзивній освіті в умовах воєнного стану</i>	323

Долганюк О. В., Зубрилова О. М. <i>Вплив гурткової роботи у спеціальній школі на розвиток та соціалізацію дітей з особливими освітніми потребами</i>	326
Косенко Ю. М., Косенко Я. Ю. <i>Методичні рекомендації з профілактики правопорушень школярів з інтелектуальними труднощами</i>	332
Лапіна Е. Р. <i>Формування фразового мовлення при нормотиповому та порушеному розвитку</i>	338
Мумряк Л. С. <i>Психолого-педагогічні засади соціалізації школярів з інтелектуальними порушеннями</i>	341
Паладич О. В. <i>Історичні передумови започаткування волонтерського руху для осіб з порушеннями психофізичного розвитку на території України</i>	348
Чередніченко А. П. <i>Педагогічні умови соціальної адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з інтелектуальними порушеннями в умовах ДБСТ</i>	352

РОЗДІЛ 9

ПІДГОТОВКА ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ТА КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБАМ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Боряк О. В. <i>Підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта в умовах воєнного стану (на прикладі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка)</i>	357
Григоренко Т. В. <i>Професійна підготовка психологів (спеціальних, клінічних) в системі спеціальної освіти</i>	361
Кравець Ю. О. <i>Використання корекційних методик в роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку</i>	363
Супрун Д. М. <i>Професійна підготовка в системі інклюзивної освіти: євроінтеграційна складова в умовах воєнного стану</i>	366

3. Розминка. Короткі логічні завдання і завдання на розвиток уваги (3-4 хвилини).

4. Пояснення нового матеріалу або фронтальна робота за рішенням завдань (7 хвилини).

5. Повторення правил поведінки за комп'ютером і техніки безпеки при роботі з комп'ютером (2 хвилини).

6. Робота на комп'ютері (10-15 хвилин).

7. Фізкультхвилинка (3 хвилини).

8. Види домашнього завдання з коментарями (4-5 хвилини).

9. Підведення підсумків уроку.

Висновки. Таким чином, використання комп'ютерних дидактичних ігор у навчанні математиці дітей з інтелектуальними порушеннями надає можливість вчителю обирати напрямок ігрового сюжету, визначати складність гри, кількість школярів, які долучені до цього процесу.

Зуб Марія Леонідівна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти; Київського університету імені Бориса Грінченка

Мартинчук Олена Валеріївна

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАСВОЄННЯ ДІЄСЛІВНОЇ ЛЕКСИКИ З ТЕМИ «ПРОФЕСІЇ» УЧНЯМИ 1 КЛАСУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Актуальність. Проблема розвитку мовлення є однією з найважливіших у системі початкового навчання. Відомо, що у дітей з особливими освітніми потребами наявне відставання у мовленнєвому розвитку, позаяк мовлення залишається вкрай важливим засобом спілкування, обміном думками і почуттями, передачі та засвоєння інформації. В умовах реалізації освітніх завдань мають місце певні труднощі, пов'язані з формуванням лексичної компетентності у молодших школярів, різні аспекти якої стали предметом наукових розвідок багатьох науковців (Н. Гаврилова, Н. Голуб, К. Луцько, Є. Соботович, М. Шеремет та ін.). Результати досліджень свідчать про обмеженість словникового

запасу, неточне використання слів, дисгармонію розвитку морфологічної і синтаксичної систем, семантичних і формально-мовленнєвих компонентів.

Значна увага у лінгводидактичних дослідженнях присвячена вивченню різних засобів збагачення мовлення, у тому числі й ігровій діяльності дітей, яка зберігає своє значення у молодшому шкільному віці як необхідна умова розвитку інтелекту, психічних і мовленнєвих процесів. При цьому сюжетно-рольова гра є дієвим засобом формування дієслівної лексики у дітей, оскільки реалізує принцип діяльнісного підходу у корекційно-розвивальній роботі, підтримує навчально-пізнавальну активність і відповідає віковим можливостям молодших школярів. Утім, питання збагачення мовлення учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами дієслівною лексикою засобами сюжетно-рольової гри детально не розглядалась у наукових дослідженнях зі спеціальної педагогіки.

Мета статті полягає у висвітленні результатів дослідження стану ігрової діяльності та засвоєння дієслівної лексики учнями 1 класу з порушеннями мовлення.

Виклад основного матеріалу. У ході дослідження розроблено методичку, проведення якої дало змогу дослідити й порівняти наскільки в учнів перших класів з типовим розвитком та учнів з порушенням мовлення сформовані навички ігрової діяльності, розуміння значення дієслів за темою «Професії» й уміння добирати дієслова відповідно до заданого контексту. У дослідженні брали участь 10 учнів 1 класу з порушеннями мовлення та 10 учнів з типовим розвитком.

Узагальнюючи результати дослідження, нами обраховано середні арифметичні за всіма параметрами і доведено що в учнів з порушеннями мовлення недостатньо є сформованими всі досліджувані параметри, тоді як у учнів з типовим розвитком досліджувані параметри сформовані на рівні вище середнього. Наочно результати подано на діаграмі (рис. 1).

Представлені в діаграмі результати доведено за допомогою обрахування коефіцієнта t-критерію Ст'юдента та виявлено статистично значимі відмінності між середніми арифметичними двох вибірок на високому рівні достовірності $p \leq 0,01-0,001$. Результати обрахунку подано в таблиці 1.

Також нами здійснено кореляційний аналіз за Пірсоном з метою визначення взаємозв'язків між параметрами дослідження.

У ході аналізу виявлено численні значимі прямі взаємозв'язки між параметрами в учнів першого класу з порушеннями мовлення.

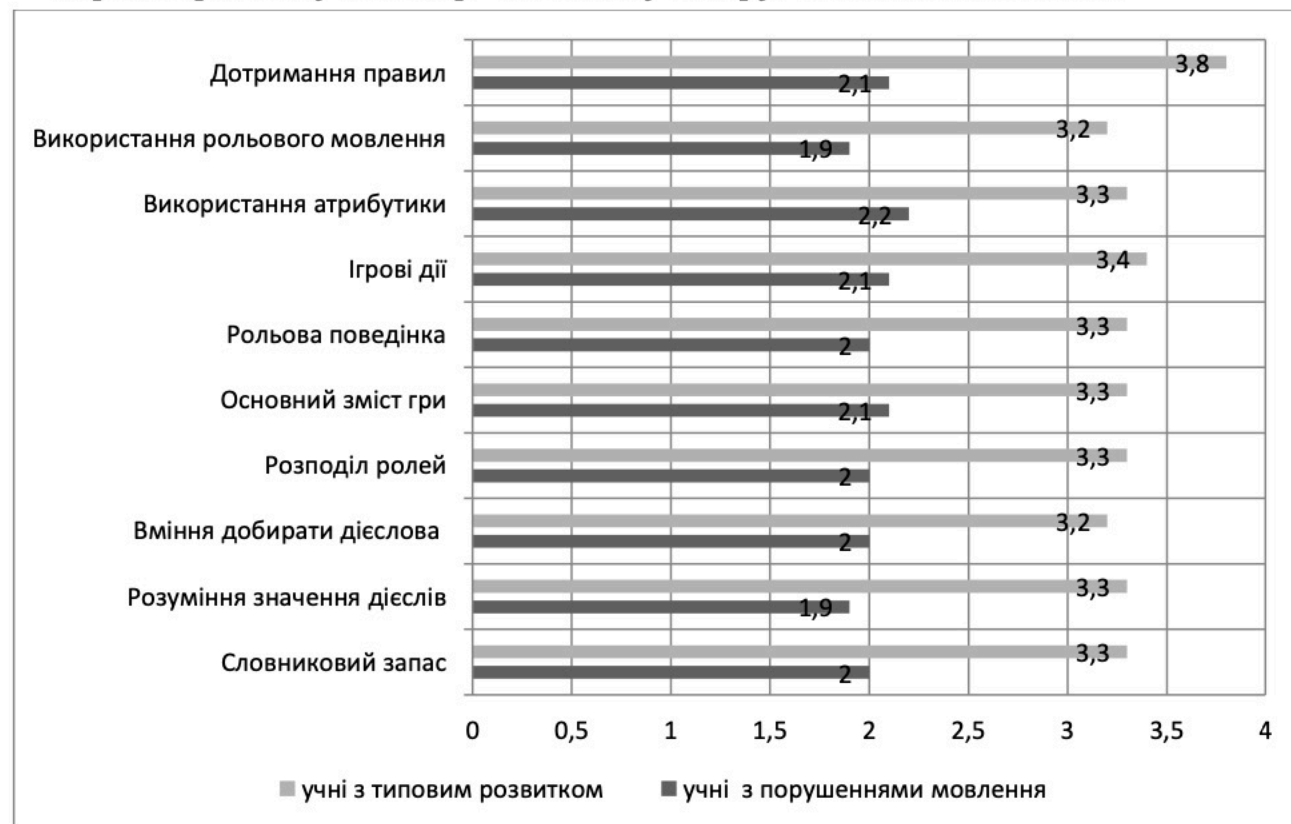

Рис. 1. Стан засвоєння дієслівної лексики та сформованості ігрової діяльності учнів першого класу із порушеннями мовлення та з типовим розвитком

Отже, в учнів з порушеннями мовлення розуміння значення дієслів виявляє прямі взаємозв'язки з: словниковим запасом ($r=0,74$) на рівні значимості $p \leq 0,05$; вмінням добирати дієслова ($r=0,68$) на рівні значимості $p \leq 0,05$; розумінням основного змісту гри ($r=0,63$) на рівні значимості $p \leq 0,05$; використанням рольової поведінки ($r=0,68$) на рівні значимості $p \leq 0,05$; використанням атрибутики ($r=0,785$) на рівні значимості $p \leq 0,01$. Використання атрибутики також взаємопов'язано з обсягом словника ($r=0,65$) на рівні значимості $p \leq 0,05$ та розумінням основного змісту гри ($r=0,64$) на рівні значимості $p \leq 0,05$. Тобто, розуміння значення дієслів розширює та активізує словник дитини, сприяє розумінню основного змісту ігрової діяльності з її ролями та атрибутами.

Вміння добирати дієслова виявляє прямі значимі взаємозв'язки з словниковим запасом ($r=0,816$) на рівні значимості $p \leq 0,05$, рольовою поведінкою ($r=0,75$) на рівні значимості $p \leq 0,05$ та з використанням рольового мовлення ($r=0,68$) на рівні значимості $p \leq 0,05$. Рольова поведінка також має тісний взаємозв'язок з використанням рольового мовлення ($r=0,68$) на рівні значимості

$p \leq 0,05$. Отже, вміння добирати дієслова зумовлено обсягом словника, розумінням значення дієслів та активно реалізується в рольовій поведінці через використання рольового мовлення.

Таблиця 1

Порівняння рівнів засвоєння дієслівної лексики та сформованості ігрової діяльності учнів першого класу з порушеннями мовлення та з типовим розвитком

Шкали	Учні з порушеннями мовлення (середні арифметичні)	Учні з типовим розвитком (середні арифметичні)	Коефіцієнт t-критерій Стьюдента	Достовірність результатів
Словниковий запас	2	3,3	4,3	0,001
Розуміння значення дієслів	1,9	3,3	4,6	0,001
Вміння добирати дієслова	2	3,2	4,1	0,001
Розподіл ролей	2	3,3	5	0,001
Основний зміст гри	2,1	3,3	3,8	0,01
Рольова поведінка	2	3,3	4,3	0,001
Ігрові дії	2,1	3,4	4	0,001
Використання атрибутики	2,2	3,3	4,37	0,001
Використання рольового мовлення	1,9	3,2	4,2	0,001
Дотримання правил	2,1	3,8	7,6	0,001

Отже, досліджувані параметри дієслівної лексики та ігрової діяльності учнів першого класу із порушеннями мовлення мають тісні взаємозв'язки, тобто розвиток дієслівної лексики буде сприяти покращенню сюжетно-рольової гри, а також, в свою чергу, сюжетно-рольова гра також може сприяти розширенню дієслівної лексики.

Таблиця 2

Кореляційний аналіз параметрів дослідження в учнів першого класу з порушеннями мовлення

	Словниковий запас	Розуміння значення дієслів	Вміння добирати дієслова	Основний зміст гри	Рольова поведінка
Розуміння значення дієслів	0,74*				
Вміння добирати дієслова	0,816**	0,68*			
Основний зміст гри		0,63*			
Рольова поведінка		0,68*	0,75*		
Використання атрибутики	0,65*	0,785**		0,64*	
Використання рольового мовлення			0,68*		0,68*

Примітка: рівень значимості $p \leq 0,05^*$; $p \leq 0,01^{**}$.

У ході кореляційного аналізу між параметрами дієслівної лексики та ігрової діяльності в учнів першого класу з типовим розвитком виявлено лише кілька значимих прямих взаємозв'язків. Результати подано у таблиці 3.

Таблиця 3

Кореляційний аналіз параметрів дослідження в учнів першого класу з типовим розвитком

	Вміння добирати дієслова	Основний зміст гри	Ігрові дії
Використання атрибутики	0,885***	0,756*	
Дотримання правил			0,875***

Примітка: рівень значимості $p \leq 0,05^*$; $p \leq 0,001^{***}$.

Так, в учнів з типовим розвитком використання атрибутики в грі має прямі значимі взаємозв'язки з вмінням добирати дієслова ($r=0,885$) на рівні значимості $p \leq 0,001$ та розумінням основного змісту гри ($r=0,756$) на рівні значимості $p \leq 0,05$. З'ясовано, що

використання атрибутики є важливим у застосуванні дієслівної лексики стосовно учнів обох вибірок. Тобто, саме використання атрибутики підкреслює дії в сюжетно-рольовій грі та стимулює розширення дієслівної лексики.

Специфічним для вибірки учнів з типовим розвитком є вагомий прямий взаємозв'язок ігрових дій та дотримання правил ($r=0,875$) на рівні значимості $p \leq 0,001$. Відтак, можна припустити, що у учнів з типовим розвитком достатньо розвинений самоконтроль, а саме співвіднесення ігрових дій з правилами гри.

Спираючись на результати нашого дослідження, можна зробити такі висновки: учні з порушеннями мовлення потребують спеціального навчання ігрової діяльності, що є необхідним задля ефективного впливу на дієслівну лексику дітей, водночас, сюжетно-рольова гра сприяє збагаченню дієслівної лексики. Отже, для дітей з порушеннями мовлення ігрова діяльність виступає необхідною умовою всебічного розвитку особистості, інтелекту, мовлення, а сюжетно-рольова гра – дієвим методом розвитку мовлення, зокрема його лексичної складової.

Кобильченко Вадим Володимирович

доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями зору

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Омельченко Ірина Миколаївна

доктор психологічних наук, професор, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність. Натепер, в умовах масштабної воєнної агресії, яку розв'язала Російська Федерація проти України, чимало дітей з особливими освітніми потребами опинились у важкій життєвій ситуації невизначеності, коли ані дитина, ані близькі дорослі не почувуються у безпеці і не завжди можуть захистити дитину від страхів війни.